

A sortűz margójára

Olvasóink elsőik közt szerezhettek tudomást arról, hogy 1956. október 24-én sortűz volt a HM előtt. Kicsit később, Eörsi Lászlóra való hivatkozással a Népszabadság olvasói arról értesülhettek, hogy „nem volt” sortűz. A múlt év végén megjelent egy könyv Horváth Lajos levéltáros-történész szerkesztésében, címe: Sortűz a HM előtt – 1956. október 24. A könyv megjelenése természetesen vitát váltott ki.

Március 27-én a Beszélő adta közre Markó György, a Hadtörténeti Levéltár igazgatójának dokumentumait, aki e gyér – talán másfél gépelt oldalnyi irat – alapján vitatkozik a tavaly megjelent könyv szerzőivel. (A könyv körülbelül kétszáz oldalas.) Markó György vitairatához és dokumentumaihoz Eörsi László fűz sajátos megjegyzéseket ugyanitt, a Beszélőben.

Nehéz és fájdalmas kötelesség beleszólni e vitába. Hiszen szemtanúkkal vitatkoznak történészek. Ráadásul az egyik szemtanúból később történész és levéltáros, majd e könyv szerkesztője lett. Megsebesült a HM előtt, kórházba került, s most öszülő fejjel talált rá azokra, akik maguk is részt vettek az eseményekben, vagy közvetlen közelről látták a HM előtt történeteket.

Markó úr még annak a tanknak a meglétét is vitatja, melyet Józsa Miklós vezetett a Vörös Csillag – ma: Zrínyi – nyomdáig. „Megfejtése” szerint ez egy békés, ideiglenesen a HM előtt állomásozó szovjet tank volt, melyre felkapaszkodva nagyméretű nemzeti zászlót tűztek ki a jelkelők. Mindezt annak tudatában állítja, hogy Józsa úr leírja, milyen útvonalon át került a magyar tank a HM közelébe. Az a tank, mely mögött már a Podmaniczky utcában ott lépdelt Horváth Lajos, még nem történészként, csak fegyvertelen fiatalként, egy József Áttila-kötettel a táskájában.

Eörsi úr sokallja a könyvben megadott halottak számát. Még Markó úrral is vitatkozik. „Ha 20 halott maradt volna a Néphadsereg téren, legalább 100-120 sebesült túlélő lehetne. Miért nem tudunk semmit mindmáig?”

Érdekes kérdés. Egyrészt a még mindig belülről rágó félelem miatt, másrészt azért, mert olyan heves volt a fegyvertelenekre mért tűzcsepés, hogy a kontencionális halott-sebesült arány ezáltal sajnálatos módon a halottak javára tolódott el.

Az ilyen kegyetlen tűzcsepést nevezzük sortűznek.

Hogy mindezt miért, milyen megfontolásból vitatja Eörsi úr, nem tudom. Talán az, hogy mélyen elfogult nagyok Horváth Lajos beírása és iratírása iránt, olvasóink figyelmébe ajánlom utószavának egy gondolatát: „Valamennyi budapesti katonai utcaszék, lépcsőház, szoba, házfelső, utca, tér, sugárút, helyi kerület 1956-os történetét fel kellene tárni és elemezni. És ártópartiként, korbácsolóként, udvarnokként, barmokként, barmoktróféként, fűnyíróként, kőszegényként, nagyközsegenként, nárciszoként kellene felárni és elemezni egész Magyarország 1956-os történetét.”

Így legyen.